

Silke Vanparys (a), Iris Vansteelandt (a, b, c), Jona Hebbrecht (b, d) & Hilde Van Keer (a)

(a) Universiteit Gent

(b) Iedereen Leest

(c) AP Hogeschool

(d) Odisee Hogeschool

Contact: iris.vansteelandt@iedereenleest.be

silke.vanparys@ugent.be

Professionaliseren van leraren rond interactief voorlezen: *behind the scenes*

1. Inleiding

Hoe wordt interactief voorlezen echt effectief? En hoe realiseer je interactief voorlezen voor alle leerlingen? Hoe kun je, als leerkracht en als schoolteam, de impact op woordenschatontwikkeling en verhaalbegrip opvolgen en maximaliseren? Hoe zorg je ervoor dat interactief voorlezen een bouwsteen wordt in de uitrol van een doorgaande lijn op je school? Met welke schoolpartners kun je hiervoor samenwerken? Deze en andere vragen liggen aan de basis van *#iedereenvoorlezen*, een hybride professionaliseringstraject voor (zorg)leraren en directies uit het basisonderwijs. Het traject wordt ontwikkeld, uitgerold en gemonitord door Iedereen Leest en de onderzoeksgroep ‘Taal, leren, innoveren’ van de Universiteit Gent, met steun van het Leesoffensief.

2. De kracht van interactief voorlezen

(Inter)nationaal onderzoek (bv. PIRLS, PISA, peilingsonderzoek) toont een dalende trend op het vlak van lees- en taalvaardigheid en leesmotivatie bij een steeds grotere groep Vlaamse en Nederlandse leerlingen (Denies e.a. 2023; OECD 2019). Dat is alarmerend, aangezien het gaat om sleutelvaardigheden in onze 21ste-eeuwse informatiemaatschappij. Het urgentiebesef groeit dan ook bij ouders, leraren, schooldirecteurs, bibliotheekmedewerkers, enz. om sterker dan ooit in te zetten op de lees- en taalvaardigheid van kinderen en jongeren. Eén van de krachtige en effectieve methodieken om lees- en taalvaardigheid te versterken is ‘interactief voorlezen’ (Hadley e.a. 2021; Mol e.a. 2009; Schapira & Aram 2020). Meer specifiek kun je via interactief voorlezen onder andere:

- woordenschat, gesproken taal en geschreven taal stimuleren (incl. de verbinding daartussen);
- de ontwikkeling van sociale en emotionele vaardigheden ondersteunen;
- de fantasie prikkelen;
- leesplezier doorgeven.

Zowel kinderen en jongeren als volwassenen van verschillende achtergronden en taalniveaus hebben baat bij interactief voorlezen. Maar zeker voor leerlingen die opgroeien in een minder geletterde omgeving maakt voorlezen op school een groot verschil (Mol e.a. 2008; Mol e.a. 2009; Wasik & Hindman 2011).

3. De fasering en kenmerken van interactief voorlezen

Om als leerkracht het maximale uit een interactief voorleesmoment te halen, is het belangrijk om je goed voor te bereiden. Hiervoor zijn heldere doelen en daarbij horende rijke teksten essentieel. Als je zelf vertrouwd bent met de tekst, kan je bovendien bij je voorbereiding goed nadenken over hoe je effectieve kenmerken van interactief voorlezen kunt integreren in de fase 'voor', 'tijdens' en 'na' het interactief voorleesmoment (Jansman 2015; Vanparys & Vansteelandt 2022). Op basis van de onderzoeksliteratuur onderscheiden we onderstaande kenmerken om van een voorleesmoment een motiverend en effectief interactief moment te maken (Vanparys & Vansteelandt 2022; Vanparys e.a. 2023):

1. Bespreek samen de eigenschappen van het boek.
2. Stel open vragen.
3. Stel extra vragen en geef tips.
4. Ga dieper in op de inhoud van de tekst.
5. Sta stil bij nieuwe woorden en uitdrukkingen.
6. Bekijk samen aandachtig de afbeeldingen.
7. Geef positieve feedback en moedig de kinderen aan.
8. Gebruik de tekst om de kinderen zelf te laten vertellen en leg linken met hun eigen leefwereld.

4. #iedereenvoorlezen: aanpak, methodologie en eerste resultaten

Hoewel de voordelen van interactief voorlezen duidelijk zijn, roept het effectief inzetten ervan in de klaspraktijk nog wel wat (ondersteunings)vragen op. Met het hybride professionaliseringstraject #iedereenvoorlezen beogen we de competentie van leraren te versterken (Blömeke e.a. 2015; Desimone 2009). Aan de pilot van dit traject nemen 40 schoolteams uit het basisonderwijs deel met een focus op kleuters en kinderen van de eerste graad.

De deelnemende schoolteams gaan via acht op elkaar voortbouwende online modules en live schoolspecifieke coaching aan de slag met wetenschappelijk onderbouwde inzichten, leermaterialen en tools. Meer specifiek komen de volgende modules aan bod:

1. Wat zijn de kenmerken van interactief voorlezen?
2. Hoe selecteer je rijke teksten en hoe creëer je een motiverende leesomgeving?
3. Hoe ga je in interactie aan de hand van rijke vragen?
4. Hoe verrijk je woordenschat tijdens interactief voorlezen?
5. Hoe bevorder je het tekstbegrip van leerlingen?
6. Hoe kun je leerlingen monitoren tijdens interactief voorlezen?
7. Hoe betrek je het leesnetwerk bij interactief voorlezen?
8. Hoe kan interactief voorlezen je leesbeleid versterken?

Recent onderzoek naar interactief voorlezen (bv. Vanparys e.a. 2023), toont aan dat een *one-size-fits-all approach* niet werkt. Doorheen het professionaliseringstraject wordt dan ook consistent de nadruk gelegd op hands-on voorbeelden en differentiatie, aansluitend bij de ondersteuningsnoden van diverse leerlingengroepen.

Zestien van de 40 scholen volgen een tweejarig professionaliseringstraject (2022-2024); de andere scholen volgen een traject van één schooljaar (2023-2024). Van de 217 deelnemende leraren die het tweejarige traject volgen, werd een steekproef genomen van 66 leraren (38 leraren in het kleuteronderwijs, achttien leraren in de eerst graad van het lager onderwijs en tien andere schoolmedewerkers). Bij hen werd, op basis van de verzamelde kwantitatieve data bij de start van het eerste trajectjaar, een diepgaande beginsituatieanalyse gemaakt van hun 'opvattingen', 'kennis' en 'vaardigheden', gelinkt aan interactief voorlezen (Blömeke e.a. 2015; Döhrman e.a. 2012). Voor elke leraar in de steekproef werd, gerelateerd aan de effectieve kenmerken van interactief voorlezen, een score op 5 opgesteld.

De eerste resultaten van deze analyse tonen aan dat leraren bij het begin van het professionaliseringstraject zichzelf over het algemeen erg laag scoorden op het vlak van 'kennis', 'opvattingen' en 'vaardigheden', gerelateerd aan interactief voorlezen. De bevroegde leraren vermeldden nauwelijks iets over:

- of en hoe ze dieper ingaan op de inhoud van de tekst;
- mogelijke tips die ze geven;
- positieve feedback die ze geven aan hun leerlingen tijdens het interactief voorlezen.

Wat de bevroegde leraren wel vaak vermeldden, is:

- het stellen van open vragen;
- linken leggen met de leefwereld van kinderen.

Opvallend is de grote focus van leraren op de randvoorwaarden van een kwaliteitsvol interactief voorleesmoment ('leesomgeving', 'beschikbare tijd', 'groeps grootte', enz.).

5. Vooruitblik

Deze steekproef van 66 leraren en (beleids)ondersteuners wordt, doorheen het tweejarige professionaliseringstraject, verder opgevolgd om hun evolutie op het vlak van kennis, opvattingen en vaardigheden op het gebied van interactief voorlezen in kaart te brengen. Hiervoor wordt ook datatriangulatie ingezet, waarbij verschillende kwantitatieve en kwalitatieve resultaten aan elkaar gekoppeld zullen worden. Het gaat meer specifiek om gegevens op basis van 'online bevestigingen', 'voorbereidingen van interactieve voorleesmomenten', 'videofragmenten', 'live observaties' en 'diepte-interviews'.

Referenties

- Blömeke, S., J.-E. Gustafsson & R.J. Shavelson (2015). "Beyond dichotomies. Competence viewed as a continuum". In: *Zeitschrift für psychologie*, 223 (1), p. 3-13.
- Denies, K., N. Bleukx, L. Pelgrims, J. Laga, K. Van Steertegem, J. Dockx, M. Vanbuel, H. Van Keer & K. Aesaert (2023). 'Leesvaardigheid in het vierde leerjaar in Vlaanderen: Resultaten van PIRLS 2023 in internationaal vergelijkend perspectief'. Leuven: KU Leuven.
- Döhrmann, M., G. Kaiser & S. Blömeke (2012). "The Conceptualisation of Mathematics". In: *Competencies in the International Teacher Education Study TEDS-M*. *ZDM*, 44, p. 325-240.
- Hadley, E.B., R.F. Dedrick, D.K. Dickinson, K. Eunsook, K. Hirsh-Pasek & R.M. Golinkoff (2021). "Exploring the relations between child and word characteristics and preschoolers' word-learning". In: *Journal of Applied Developmental Psychology*. Online raadpleegbaar op: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0193397321000952>.
- Jansman, M. (2015). "Kinderen vertellen zelf het verhaal". In: *Het jonge kind*, 42 (6), p. 28-31.
- Mol, S.E., A.G. Bus & M.T. de Jong (2009). "Interactive Book Reading in Early Education: A Tool to Stimulate Print Knowledge as Well as Oral Language". In: *Review of Educational Research*, 79 (2), p. 979-1007.
- Mol, S.E., A.G. Bus, M.T. de Jong & J.H.D. Smeets (2008). "Added Value of Dialogic Parent-Child Book Readings: A Meta-Analysis". In: *Early Education and Development*, 19 (1), p. 7-26.
- OECD (2019). 'PISA 2018 Results'. Paris: Organisation for Economic Co-operation

and Development. Online raadpleegbaar op: https://www.oecd.org/pisa/Combined_Executive_Summaries_PISA_2018.pdf.

Schapira, R. & D. Aram (2020). “Shared Book Reading at Home and Preschoolers’ Socio-emotional Competence”. In: *Early Education and Development*, 31 (6), p. 819-837.

Vanparys, S., D. Debeer & H. Van Keer (2023). “What’s the Difference? Interactive Book Reading With At-Risk and Not-At-Risk 1st- and 2nd-Graders”. In: *Journal of Research in Childhood Education*. Online raadpleegbaar op: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02568543.2023.2237559?journalCode=ujrc20>.

Vanparys, S. & I. Vansteelandt (2022). “Interactief voorlezen doe je zo!”. In: *FONS*, 18, p. 20-23.

Wasik, B. & A. Hindman (2011). “Improving vocabulary and pre-literacy skills of at-risk preschoolers through teacher professional development”. In: *Journal of Educational Psychology*, 103 (2), p. 455-469.

Ronde 2

Marlon Ruwette
Hogeschool Rotterdam
Contact: m.l.ruwette@hr.nl

De loodgieters van Rotterdam: sleutelen aan leesbevordering

1. Introductie

In hoeverre lukt het implementeren van wetenschappelijke kennis over het handelen van de leerkracht leesbevordering in het basisonderwijs?

In het kader van het landelijke onderzoek Zicht op Leesbevordering is door de Hogeschool Rotterdam kwantitatief onderzoek gedaan naar de verschijningsvormen en de frequentie van leesbevorderende activiteiten in de bovenbouw van het po, alsmede naar de attitude ten aanzien van het uitvoeren van leesbevorderende activiteiten van leerkrachten en naar de attitude en frequentie ten aanzien van het thuis lezen van leerlingen. In deze presentatie bespreken we de uitkomsten van promotieonderzoek naar manieren waarop basisschoolleerlingen aan het lezen geholpen kunnen worden door hun leerkrachten en welke factoren volgens de attitudetheorie causaal het leesbevorderende gedrag van Nederlandse leerkrachten beïnvloeden.